

RELEVANTNI MEĐUNARODNI INSTRUMENTI

U toku revizije Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (u daljem tekstu: Zakon o VSTV-u BiH), Vijeće se rukovalo najvišim međunarodnim standardima iz različitih međunarodnih instrumenata, od kojih su neki obavezujući za Bosnu i Hercegovinu. Slijedi kratak pregled osnovnih podataka i značaja dokumenata u kojima su utvrđeni različiti relevantni standardi koji su uzeti u obzir u procesu revizije.

Međunarodni standardi

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948) u formi u kojoj je usvojena od strane Generalne skupštine UN-a je najistaknutiji međunarodni dokument koji reguliše standarde ljudskih prava, uključujući i standarde koji se odnose na pravosuđe. S obzirom na funkcionisanje pravosuđa, navodi se sljedeće:

Član 10: Svako lice ima potpuno jednako pravo na pravedno javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, te o osnovanosti bilo koje krivične optužbe protiv njega.

Slično, **Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima UN-a (1966)** utvrđuje široki dijapazon prava koje moraju poštovati sve države koje su ratifikovale pakt.

Iz ovih dokumenata su proistekla mnoga druga dokumenta koja se konkretnije odnose na standarde u vezi sa pravosudnim pitanjima kao što su **Osnovni principi o nezavisnosti pravosuđa UN-a (1985)**. Vlade trebaju uzeti u obzir i ispoštovati Osnovne principe u okviru svojih nacionalnih zakonodavstava i praksi, te upoznati sa njima sve sudije, advokate, članove izvršne i zakonodavne vlasti, te širu javnost. Ovi principi opisuju ulogu sudija u pravosudnom sistemu, kao i značaj njihovog odabira, edukacije i kodeks ponašanja. Iako ih je usvojila Generalna skupština UN-a, ova grupa standarda nemaju snagu zakona. Međutim, oni nude određene modele svim zakonodavcima, koji se podstiču da ih unesu u svoje ustave i sprovedu kroz svoje zakone. Kao takvi, oni su od primarnog značaja za reviziju Zakona o VSTV-u BiH.

Bangalorski principi o vršenju sudijske funkcije (2002) proizlaze iz gore navedenih instrumenata UN-a čija je namjena da uspostave standarde za kodeks ponašanja sudija. Principi su rezultat rada nezavisne pravosudne grupe za jačanje integriteta sudija. Ekonomski i socijalni savjet UN-a, u skladu sa rezolucijom 2006/23, poziva države članice da uzmu u obzir Bangalorske principe o vršenju sudijske funkcije kada se vrši revizija ili donošenje pravila za profesionalno vršenje sudijske funkcije i kodeks ponašanja predstavnika pravosuđa.

Na zahtjev Potkomisije o prevenciji diskriminacije i zaštite manjina donesena je **Univerzalna deklaracija o nezavisnosti pravosuđa (Singhvi deklaracija)**. U Rezoluciji 1989/32, Komisija za ljudska prava UN-a je pozvala države da, kada provode Osnovne principe o nezavisnosti pravosuđa UN-a, vode računa o principima koji se navode u Deklaraciji.

Univerzalna povelja o sudijama (1999) odobrena je od strane članica Međunarodnog udruženja sudija i generalno je prihvaćena kao minimalni standard. Međunarodno udruženje

sudija je profesionalna, nepolitička, međunarodna organizacija, te stoga nije obavezujuća za državu Bosnu i Hercegovinu. Međutim, Udruženje sudija Bosne i Hercegovine je pridruženi član Međunarodnog udruženja sudija.

Američka advokatska komora kao vodeća advokatska komora u svijetu je izradila **Model pravila Američke advokatske komore za utvrđivanje disciplinske odgovornosti i disciplinsko sankcionisanje nosilaca pravosudnih funkcija (1994.)**. Iako po svojoj prirodi nisu obavezujuća, ova pravila daju najjasnija i najtemeljitija uputstva za uspostavu odgovarajućih smjernica za disciplinsko postupanje.

Sedam najboljih međunarodnih praksi za pravosudna vijeća IFES (2004) je pripremljen u sklopu Međunarodne fondacije za Bijelu knjigu (*Electoral Systems Rule of Law White Paper Series*). Premda ni ovaj dokument nije obavezujući, navedena su detaljna i dobra obrazloženja za analiziranje najboljih praksi u svijetu, što ga čini veoma korisnim dokumentom. Isto vrijedi i za Kontrolnu listu za pravosudna vijeća koja se može naći u navedenom dokumentu.

Evropski standardi

Evropska konvencija o ljudskim pravima (1950) koju su ratificirale sve zemlje članice Vijeća Evrope predstavlja temeljni dokument za uspostavu evropskih standarda. U njemu se naglašavaju stavovi iz Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, a vezano za pravosudne sisteme navodi se sljedeće:

Član 6: ... svako ima pravo na pravično i javno saslušanje u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim zakonom uspostavljenim tribunalom.

Članom II.2 Ustava BiH utvrđen je prioritet EKLJP-a nad svim ostalim zakonima u BiH. Kao i sa Univerzalnom deklaracijom, EKLJP inspirirala je cijeli niz tijela zaduženih za uspostavu standarda, na čelu sa Vijećem Evrope.

Preporuka CM/Rec(2010)12 Komiteta ministara Vijeća Evrope je posebno važan dokument jer predstavlja deklaraciju donesenu od strane glavnog organa za donošenje odluka u okviru Vijeća Evrope. U deklaraciji se više govori o standardima za pravosudna vijeća. U preambuli izričito stoji preporuka da zemlje članice poduzmu mjere u cilju osiguranja primjene odredaba u njihovim zakonima, strategijama i praksama, te da se omogući sudijama da obavljaju svoju funkciju u skladu sa navedenim odredbama. U obrazloženju iz Preporuke se navodi da se "*određene odredbe također mogu primijeniti na tužioce kao i na predstavnike pravosuđa koji postupaju pred sudovima*".

Rezolucija Parlamentarne Skupštine Vijeća Evrope 1703 (2010) je novija Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope. Neuobičajeno je što su preporuke usmjerene na sprečavanje korupcije u pravosuđu, od kojih se u jednoj preporuci navodi da sve države trebaju imati nezavisna pravosudna vijeća čije članove u principu biraju predstavnici iz pravosuđa.

Konsultativno vijeće evropskih sudija (KVES) je savjetodavno tijelo Vijeća Evrope uspostavljeno sa ciljem da se osigura uzajamno poštovanje između zakonodavne, izvršne i pravosudne vlasti, te da se građanima Evrope poveća povjerenje u pravosuđe". Ovo je prvo tijelo unutar neke međunarodne organizacije koje je sastavljeno isključivo od sudija, što u Evropi predstavlja jedinstven slučaj. Ovo Vijeće priprema mišljenja za Komitet ministara kao i mišljenja po zahtjevima drugih organa Vijeća Evrope. Iako se u mišljenjima KVES-a uzima u obzir aktuelno stanje u državama, prevashodni sadržaj ovih dokumenata odnosi se na

inovativne prijedloge za unapređenje statusa sudija, kao i unapređenje usluga za građane koji traže pravdu.

Mišljenje br.1 KVES-a (2001) odnosi se na osnovnu temu nezavisnosti i stalnosti sudijske funkcije.

Mišljenje br.3 KVES-a (2002) odnosi se na sudijsku etiku, te je na taj način relevantno za poglavlje o disciplinskoj odgovornosti Zakona o VSTV-u BiH.

Mišljenje br.10 KVES-a (2007) proizvod je nalaza i stavova KVES-a koji se odnose na poželjan način funkcionisanja sudskih vijeća. Budući da Mišljenje br. 10 sadrži brojne konkretne i praktične preporuke, ono predstavlja značajnu evoluciju u odnosu na ranije tekstove kojima se samo utvrđuju šire aspiracije. Dakle, ovo Mišljenje predstavlja najrelevantniji dokument kojim se treba rukovoditi kod procesa revizije Zakona o VSTV-u BiH. Nadalje, obrazloženje dato u fusnoti Mišljenja br.10 ukazuje na to da je njegova svrha da pruži smjernice pravosudnim vijećima čije se nadležnosti odnose i na tužioce, kao i an sudije.

Velika povelja KVES-a o sudijama (2010) usvojena je na 10. godišnjici KVES-a. Ona predstavlja konsolidovanu verziju principa sadržanih u mišljenjima KVES-a. U njoj je sadržan član koji se odnosi na tijela čiji je zadatak da garantuju nezavisnost pravosuđa, drugim riječima na sudska vijeća.

Evropska komisija za demokratiju kroz pravo, poznata kao **Venecijanska komisija**, je savjetodavno tijelo Savjeta Evrope koje se bavi ustavnim pitanjima. Formirana 1990. godine, ova Komisija ima vodeću ulogu u procesu donošenja ustava usklađenih sa standardima evropske ustavne tradicije. Prvobitno zamišljena kao instrument za donošenje ustava po hitnom postupku, Komisija je postala međunarodno priznat nezavisni *think-tank*. U svojim pismenim mišljenjima, Komisija iznosi obrazložene argumente u vezi sa konkretnim temama. Prilikom utvrđivanja individualnih kriterija za članstvo u EU za pojedine zemlje, Evropska komisija snažno uvažava argumente Venecijanske komisije. BiH, kao i sve druge države članice Savjeta Evrope, članica je i Venecijanske komisije.

Izveštaj Venecijanske komisija o sudijskim imenovanjima (Mišljenje br. 403/2003) i **Izveštaj Venecijanske komisije o nezavisnosti sudskog sistema (Mišljenje br. 494/2008)** su dva primjera veoma vrlo relevantnih izvještaja konsultovanih tokom procesa revizije zakona.

U Mišljenju Venecijanske komisije o pravnoj sigurnosti i nezavisnosti pravosuđa u BiH (Mišljenje br. 648/2011) sadržane su izuzetno relevantne smjernice budući da je ovo istraživanje provedeno 2012. godine i u njemu su čak sadržana i mišljenja o nacrtu izmjena Zakona o VSTV-u BiH koji je predstavnicima Venecijanske komisije prezentiran tokom njihove nedavne posjete BiH.

Evropska povelja o zakonima za sudije (1998) je još jedan važan dokument Savjeta Evrope. Povelja se zasniva na članu 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i njen je cilj da osigura da najbolje garancije u pogledu nadležnosti, nezavisnosti i nepristrasnosti sudija budu objedinjene u jednom dokumentu namijenjenom svim evropskim državama. Vrijednost Povelje nije u njenom formalnom statusu, koji ona ustvari i nema, već u značaju i snazi sadržaja koji su joj autori namijenili.

Evropsku povelju o sudijama (1997) izradilo je Evropsko udruženje sudija i ona nema nikakve veze sa dokumentom Savjeta Evrope. U Povelji je sadržan sažet spisak osnovnih principa koje je Udruženje usaglasilo. U Povelji se izričito navodi da se njeni principi odnose i na tužilaštva.

Evropska mreža sudskih vijeća (ENCJ) nezavisna je od Savjeta Evrope i EU. Međutim, ova mreža objedinjava sva sudska vijeća država članica EU i država kandidata i zastupa njihove interese pred institucijama EU. VSTV BiH ima status posmatrača. ENCJ se bavi jačanjem nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa i promoviše najbolje prakse koje omogućavaju donošenje sudskih odluka na blagovremen i efikasan način i na dobrobit svih. Ona je aktivna u utvrđivanju standarda kroz dokumente kao što su **Rezolucija iz Budimpešte za samoupravu u pravosuđu: Ravnoteža između nezavisnosti i odgovornosti (2008)** i **Deklaracija iz Dablina o odabiru i imenovanju nosilaca pravosudnih funkcija (2012)**. Od svih zemalja članica i zemalja posmatrača se očekuje da se pridržavaju i da promovišu standarde sadržane u ovakvim dokumentima ENCJ-a.

Kijevske preporuke o nezavisnosti pravosuđa u istočnoj Evropi, južnom Kavkazu i centralnoj Aziji (2010) su noviji dokument **Ureda za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u** kojim se utvrđuju određeni standardi. Svrha ovih preporuka je jačanje nezavisnosti pravosuđa u regionu. U dokumentu su sadržane konkretne odredbe koje se odnose na sudska vijeća.